

КИЇВСЬКИЙ БЕЗПЕКОВИЙ ДОГОВІР: РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО БЕЗПЕКОВИХ ГАРАНТІЙ ДЛЯ УКРАЇНИ

KIEV SECURITY TREATY: RECOMMENDATIONS ON SECURITY GUARANTEES FOR UKRAINE

Підберезних І.Є., д.ю.н., доцент,
доцент кафедри історії

Чорноморський національний університету імені Петра Могили

Кочетков В.В., аспірант кафедри історії

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

У статті розглянуто та проаналізовано рекомендації щодо безпекових гарантій для України, які містяться в проєкті Київського безпекового договору, документа про стратегічне партнерство, що покликаний об'єднати Україну та держави-гаранти. Висвітлюється положення, згідно якого безпека України залежить насамперед від її здатності захищатися. Щоб робити це ефективно, Україні потрібні довгострокові зобов'язання з боку її союзників. Основною метою Київського безпекового договору повинно бути створення відповідних мір, які були б гарантією безпеки, та робили б неможливим повторення вчинення злочинів, які скоює РФ в Україні. Укладення Київського безпекового договору – спільного документа про стратегічне партнерство, забезпечить стабільність для всієї Європи, допоможе запобігти повторенню воєнних злочинів та об'єднає Україну і держави-гаранти. Варто зазначити, що розроблений Україною механізм гарантій безпеки стосується не лише нашої країни, а є універсальним механізмом, який може застосовуватись й іншими країнами. Україна запропонувала сучасний багаторівневий механізм гарантій для забезпечення безпеки держави до моменту її вступу до НАТО. В даній статті обґрунтовується позиція, що пакет рекомендацій щодо безпекових гарантій є основою для подальших переговорів з міжнародними партнерами щодо отримання Україною дієвих та юридично зобов'язувальних гарантій безпеки. Не дивлячись на те, що воєнні дії зараз напругу зачіпають саме нашу країну, такий дієвий механізм буде в нагоді не лише Україні, а й Європі. Передусім, такий механізм буде потрібен Східній та Центральній Європі. Найкращою гарантією безпеки нашої держави є її здатність захищатися від агресора відповідно до статті 51 Статуту ООН. Відтак Україні потрібні ресурси на отримання чисельних збройних сил, здатних протистояти армії за воєнним формуванням РФ. Це потребує стабільної інвестиційної бази в оборонно-промисловій сфері. Але варто розуміти, що ми не маємо змоги зараз обійтись без розвідувальної підтримки, яку проводять союзні держави; без передачі зброї; без спільних навчань, під керівництвом ЄС та НАТО. Повинні бути чітко сформульовані гарантії безпеки, які будуть окреслювати низку зобов'язань взятих групою гарантів разом з Україною. Зобов'язання повинні мати обов'язковий характер, та підлягати виконанню на основі двосторонніх угод, але сформовані в рамках спільного документа про стратегічне партнерство під назвою «Київський безпековий договір», з фіксацією ключових елементів повноцінної безпекової архітектури в євроатлантичному просторі.

Ключові слова: архітектура безпеки, гарантії безпеки, Київський безпековий договір, Європейський Союз (ЄС), національна безпека України, Північноатлантичний альянс (НАТО).

The article analyzes the recommendations on security guarantees for Ukraine, which are contained in the draft Kyiv Security Treaty, a document on strategic partnership, which is designed to unite Ukraine and the guarantor states. The article highlights the provision according to which the security of Ukraine depends, first of all, on its ability to defend itself. To do this effectively, Ukraine needs long-term commitment from its allies. The primary goal of creating the Kyiv Security Treaty is to introduce such security guarantees that will exclude the possibility of a repetition of the events and crimes that Russia is now committing in Ukraine. The conclusion of the Kyiv Security Treaty, a joint document on strategic partnership, will ensure stability for the whole of Europe and prevent the recurrence of war crimes, unite Ukraine and the guarantor states. The mechanism of security guarantees developed by Ukraine concerns not only Ukraine, the universal mechanism can be taken into account by other countries as well. Ukraine has proposed a modern multi-level mechanism for guaranteeing the security of the state until the moment of its entry into NATO. The article substantiates the position that the package of recommendations on security guarantees is the basis for further negotiations with international partners to obtain effective and legally binding security guarantees for Ukraine. This is in the interests of not only Ukraine, but the entire European continent, primarily Central and Eastern Europe. The strongest guarantee of the security of our state is its ability to defend itself against an aggressor in accordance with Article 51 of the UN Charter. Consequently, Ukraine needs resources to obtain numerous armed forces capable of resisting the army of the military formation of the Russian Federation. This requires long-term stable investments in the country's military-industrial base. Massive arms transfers and intelligence support from allies, intensive training missions and joint exercises under the auspices of the EU and NATO. Security guarantees should be clearly formulated, defining a number of obligations taken by the group of guarantors together with Ukraine. They should be binding on the basis of bilateral agreements, but combined within the framework of a joint strategic partnership document called the Kiev Security Treaty, fixing the key elements of the post-war security architecture in the Euro-Atlantic space.

Key words: security architecture, security guarantees, Kiev Security Treaty, European Union (EU), national security of Ukraine, North Atlantic Alliance (NATO).

Постановка проблеми. Відкритий наступ Росії на Україну засвідчив не ефективність наявної архітектури безпеки. Україна ціною значних жертв захищає, і крок за кроком звільнює свою територію. Ми повинні домогтися повної перемоги над Росією у цій війні та повністю відновити суверенітет і територіальну цілісність України в міжнародно-визначених кордонах, забезпечити повне відновлення і відбудову країни, забезпечити пришвидшене входження України до Європейського Союзу, НАТО, та інших структур. Для того, щоб вище зазначені завдання були виконані, наша країна повинна створити гарантії безпеки, та більш того, зробити їх дієвими. Тобто, нам потрібно тимчасово отримати допомогу від союзних держав, у вигляді гарантій безпеки, доки Україна не буде

членом Європейського Союзу і НАТО. Без цього Україна залишатиметься у сирій зоні безпеки, без цього ми не повернемо наших громадян, які були вимушені виїхати за кордон, без цього ми не повернемо іноземного інвестора та не зможемо запустити комплексну відбудову нашої країни. Тому вже сьогодні потрібно сформулювати бачення майбутніх безпекових гарантій для України. Підготовлений міжнародними експертами документ про гарантії, який окреслює концепцію безпекових гарантій, правові аспекти, механізми та сферу їх застосування, має дати відповідь на ці питання [10].

Стан наукової розробленості проблеми. На основі нормативно-правових актів, промов та звернень Президента України Володимира Зеленського, виступів керів-

ника Офісу Президента України Андрія Єрмака, заяв 12-го Генерального секретаря НАТО та прем'єр-міністра Данії Андерс Фог Расмуссена, аналітичних доповідей з питань національної безпеки розглядаються основи державної політики щодо концепції безпекових гарантій, захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України, правові аспекти, механізми та сфера їх застосування.

Мета статті – здійснити аналіз пріоритетів державної політики щодо безпекових гарантій для України з метою забезпечення національної безпеки і оборони держави.

Виклад основного матеріалу. Варто почати з того, що 13.09.2022 року, на підставі доручення Президента України, керівник Офісу Президента Андрій Єрмак і 12-й Генеральний секретар НАТО та прем'єр-міністр Данії Андерс Фог Расмуссен презентували рекомендації щодо безпекових гарантій для України. Спеціальна експертна група працювала над підготовкою рекомендацій. В складі відповідної експертної групи були спеціалісти з різних демократичних держав, зокрема науковці, экс прем'єр-міністри, діючі міністри, та інші представники демократії. У рекомендаціях міститься заклик до створення Київського безпекового договору (Kyiv Security Compact) – який являється собою документ про стратегічне партнерство, який буде давати змогу об'єднати нашу країну та держави, які стають гарантами. Пропонується, за допомогою основної групи союзників, які візьмуть на себе чіткі зобов'язання щодо підтримки Збройних Сил України, отримати військові гарантії, а за допомогою ширшої групи – отримати невійськові гарантії, які будуть побудовані довкола санкційних механізмів [4].

Серед рекомендацій які пропонуються, є гарантія безпеки для України та її здатність захищатися від агресора відповідно до статті 51 Статуту ООН. Варто зауважити, що даний Статут жодним чином не зачіпає невід'ємного права на індивідуальну або колективну самооборону, якщо відбудеться напад, із застосуванням зброї, на Члена Організації, доти, поки Рада Безпеки не вдасться до заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру й безпеки. Дії, які були вжиті Членами Організації при здійсненні цього права на самооборону, мають бути негайно повідомлені Раді Безпеки й жодним чином не повинні зачіпати повноважень і відповідальності Ради Безпеки, відповідно до цього Статуту, відносно вжиття в будь-який час таких дій, які вона вважатиме за необхідні для підтримки міжнародного миру й безпеки [16]. Для відповідних дій нашої країні необхідні ресурси на утримання, підтримку та розвиток Збройних Сил України, які будуть здатні дієво протистояти збройним силам та іншим воєнізованим формуванням РФ.

Звичайно, для вище зазначеного необхідні мільйонні інвестиції, які будуть стабільними протягом багатьох років. В першу чергу, мається на увазі, саме інвестиції в оборонно-промислову базу України. Також, в основі такої стратегії повинна бути стабільна та масштабна передача зброї, розвідувальна підтримка з боку союзних держав, спільні навчання та тренування під керівництвом Європейського Союзу й НАТО.

Гарантії безпеки мають бути узгодженими, та, звичайно, чітко сформульованими. Відповідні гарантії повинні відображати низку зобов'язань, які група гарантів, разом з Україною, взяла на себе. На основі двосторонніх угод, гарантії повинні бути юридично обов'язковими для виконання, але об'єднані в рамках єдиного документа про стратегічне партнерство – «Київський безпековий договір».

Мається на увазі, що договір повинен об'єднати групу держав-союзників та нашу країну. В відповідну основну групу може входити: США, Канада, Польща, Велика Британія, Італія, Франція, Німеччина, Австралія, країни Балтії, Туреччина та інші.

Відповідний пакет повинен складатися з превентивних заходів фінансового, в тому числі, і військового, технічного, інфраструктурного, та навіть інформаційного характеру для того, щоб уникнути повторної агресії. Також, повинні увійти заходи, які повинні бути втілені в життя терміново, у разі повторного наступу, посягання на територіальну цілісність та суверенітет нашої країни. Також, в основу Київського безпекового договору є повний санкційний пакет, який також є гарантією, проти агресора, та може вміщати в себе інші складники. Наприклад, угоди про забезпечення України сучасними системами ППО/ПРО.

Варто розуміти, що гарантії безпеки не є основою для відмови від прагнення нашої держави вступити до союзу НАТО. Навпаки, адже цей обраний напрямок вже закріплений в Конституції України і є суверенним, законодавчо закріпленим, рішенням народу нашої країни. Також, не варто забувати, що наша держава планує стати членом ЄС. Набувши цього права, наша держава зможе використовувати положення про взаємну оборону. Звичайно, в разі входження в союзи НАТО та Європейського Союзу, це моментально та дієво вплине на безпеку України, адже зміцнить її в довгостроковій перспективі [5]. Вважасмо, що відповідні гарантії, не спрямовані на підірив можливостей входження до відповідних структур, а направлені на забезпечення України стримувати країну-агресора, та для дієвої «відповіді» збройного нападу, а також захисту суверенітету та територіальної цілісності

Першим, але дуже важливим кроком для реалізації даного проєкту є те, що під час зустрічі із членами Міжнародної робочої групи з питань безпекових гарантій для України Президент Володимир Зеленський висловив побажання, щоб експертна група продовжила роботу й довела проєкт до кінця. Він вважає, що вкрай необхідно, щоб відповідний договір підписали найвпливовіші та потужні держави. Тобто, мається на увазі, що варто чекати перших, але найважливіших, кроків від тих країн, які найбільше підтримали нашу країну після початку повномасштабної війни [9]. Вважасмо, що менш впливові країни зараз орієнтуються на потужні та найвпливовіші держави, і в разі отримання підтримки нашої країни від цих держав, іншим союзним країнам буде легше піти на підписання договору.

Варто розуміти, що між майбутнім документом з гарантіями і Будапештським меморандумом є різниця, і не варто їх ототожнювати. На відміну Будапештського меморандуму, гарантії нового безпекового договору повинні взяти на себе не тільки юридично, а і політично, зобов'язання щодо сприяння забезпеченню самооборони України. Данні гарантії передбачатимуться як безстрокові, та мати адаптивний характер. Адаптивність може означати те, що гарантії можуть адаптуватися під рівень загрози [6].

Під час зустрічі у Києві, та презентації рекомендацій безпекових гарантій, було заявлено про готовність максимального просування майбутній гарантійний документ у столицях заявлених країн-гарантів [17].

Звертаючись до досвіду Будапештського меморандуму, проаналізувавши його, можна зробити висновки, які вже не є секретом ні для кого, що відповідний меморандум є недієвим. Цей висновок прийшов з болючим українським досвідом. Тому, НАТО наголошує, що майбутній відповідний безпековий договір повинен мати важливі відмінності. Всього, як було наголошено, основних відмінностей буде три. Перша відмінність по вчиненню полягати в тому, що в Київському безпековому документі гарантії зобов'язані надавати необхідне, а саме зброю та допомагати з навчанням військових, передавати розвіддані, стимулювати військово-промислову індустрію. Другою основною відмінністю від Будапештського меморандуму є те, що Київський безпековий документ не буде спиратись на Радбез ООН. Адже країна-агресор Росія, яка і досі є членом Радбезу, та звичайно, ще має змогу накласти вето на будь які дії, які будуть спрямовані на допомогу нашій кра-

їні. І третя основна відмінність – Будапештський меморандум не виходить реалізувати в плані гарантій. В той час як Київський безпековий документ це повинен вирішити. Це пов'язано з тим, що гаранті беруть на себе зобов'язання вчинити всі дії, щоб Україна мала змогу захищатися. Також було зроблено акцент, на те, що Київський безпековий договір має особливість в відповідному, чіткому механізмі реалізації відповідного документу [15].

Звичайно, як і для нашої країни, так і для країн-союзників, перемога України в цій війні є пріоритетом, який повинен бути підкріплений гарантіями, та визначеними механізмами застосування цих гарантій. «Просто зараз українці показують на передовій, що, маючи необхідні ресурси, вони можуть перемогти Росію на полі бою. Українці демонструють волю до боротьби, і демократичний світ повинен і далі надавати їм засоби для неї. Коли ця війна закінчиться, ми маємо гарантувати, що Росія ніколи більше не зможе вдертися в Україну. Найкращий спосіб зробити це – щоб Україна мала значну військову силу, здатну протистояти будь-якому майбутньому російському нападу» [4]. Варто зауважити, що створення відповідного документу, ще є гарантією безпеки. Важливо, щоб всі союзні держави, закріпивши за собою відповідні гарантії безпеки для України, та визначивши для себе механізми застосування гарантій, виконували відповідний документ, як він і потребує. Це надасть не аби які сили (технічні та моральні) для нашої країни, та призведе до того, що країна-агресор сама буде не в змозі (в технічному та моральному плані) протистояти надалі великій кількості наших дієвих союзників. Така підтримка дуже важлива і для морального стану нашої країни. Адже, це буде сигналом для нашого народу, що нас підтримують, та всі жертви, які були принесені в цій війні були не дарма. Відповідний документ може стати новим еталоном гарантій безпеки в усьому цивілізованому світі [4].

Варто розуміти, що за підсумками війни, яку розв'язала Росія, наша країна повинна повністю відновити свою територіальну цілісність у міжнародно визнаних кордонах, мають бути забезпечені повоєнне відновлення та відбудова України, прискорений вступ до ЄС та НАТО [10].

Також варто розуміти, що на основі міжнародного досвіду, рішення нерідко доводилося ухвалювати *ad hoc*. В той час як розробка механізмів цієї допомоги потребувала багато часу. Як правило, цей час оплачується життями, тому механізм реалізації, можна сказати це більше ніж 50% успіху. Для реалізації документу нашої країні потрібна військова допомога, в великому обсязі, та достатньо міцна, щоб уникнути повторного наступу країни-агресора, та відбити моральну здатність РФ наступати [4].

Відповідний договір направлений на наданні реальної матеріальної підтримки для того, щоб посилити захист України. Але його запуск залежить лише від України та держав-гарантів, які взяли на себе відповідальність. Прямий механізм реалізації планується налаштувати таким чином, щоб у разі повторного нападу на нашу країну, визначені гаранті зберуться протягом 24 годин. На вирішення питання під час зустрічі планується виділити не більше 72 годин, після яких повинні бути застосовані заходи.

Варто розуміти, що відтермінування процесу укладення договору буде давати кремлю продовжувати війну проти нашої країни, та буде виснажувати, не дивлячись на власні втрати, як нам вже відомо [8].

Договір, який ми зараз розглядаємо, утворено на основі ізраїльської моделі. В відповідному документі є частина тексту, який процитовано зі спільної американсько-ізраїльської декларації від 14.07.2022 року. Тобто, в цій частині тексту слово «Ізраїль» замінено на «Україна».

Але, відповідний договір, не тільки дає гарантії для нашої країни, але і потребує проводити реформи та боротись із корупцією. Тобто, договір про безпеку є взаєм-

ним зобов'язанням, які повинні виконувати всі сторони договору.

В свою чергу, держави-гаранти зобов'язуються:

- постачати Україні зброю;
- надавати фінансову допомогу;
- проводити спільні навчання, та підвищувати кваліфікації наших військових.

Україна повинна:

- боротися з корупцією;
- поважати верховенство права;
- налагодити ефективність державного управління тощо.

Пункти договору, які визначають зобов'язання для нас потрібно адекватно приймати, адже українська безпека тісно пов'язана з її здатністю надавати основні послуги, керуватися законом та забезпечувати безпеку для своїх громадян [14].

Окрім того, Президент України Володимир Зеленський зазначає, що відповідний документ може стати для міжнародної спільноти в нагоді, та план розроблений у Києві, може бути застосований для подолання не лише російської агресії, але й інших воєн [7].

Для того, щоб зробити Україну здатною захистити себе від будь-якого нападу, потрібна дуже сильна армія. Тому, необхідна потужна співпраця у сфері розвідки між нашою країною та її союзниками. Звичайно, потрібно відбудувати потужний український оборонний сектор, адже за часи незалежності ми втратили великий обсяг цього сектору. Тому, договір пропонує зобов'язання, які дадуть потенційні гаранті, такі як США, Німеччина, Велика Британія, Італія, Туреччина, Франція, Польща та інші. Відповідні країни можуть взяти на себе зобов'язання допомагати Україні розбудовувати спроможність захищати себе [1].

Як раніше ми визначали, в документі вказано про обов'язкові політичні та юридичні гарантії. Але, використовується ще і такий термін як «юридично обов'язковий». Мається на увазі, що даний термін передбачає зобов'язання щодо партнерів, які погодяться надати нові гарантії нашої країні. Цей термін було введено для показової відмінності від Будапештського меморандуму, адже пропонується, що даний документ буде повністю різнитися від Будапештського меморандуму своєю дієвістю.

Але, варто розуміти, що форма юридичного зобов'язання в кожній країні своя. Деякі країни потребують укласти угоду; в той час, як для США потрібна підтримка більшості Сенату, а саме, 2/3 голосів; в інших країнах буде достатньо, щоб президент підписав документ і цей документ матиме юридичну силу.

Як зазначає Расмуссен, Київський безпековий договір також є в інтересах національної безпеки Сполучених Штатів. Адже, в разі наявності сильного, стабільного партнера, в лиці України, це буде стіною для російської агресії, та забезпечило б безпекову стабільність в Європі.

Також, варто розуміти, що ще одним інтересом США є А це веде до можливості для вирішення довгострокової проблеми, в лиці Китаю. Тобто, безпекова стабільність у Європі надасть США більше можливостей для боротьби з Китаєм [1].

Можна сказати, що Київський безпековий документ може стати основою «формули миру». Відповідну «формулу» Президент України Володимир Зеленський представив у листопаді 2022 р.

Варто розуміти, що Київський безпековий договір не є заміною для членства країни в НАТО, та для нашої країни все ще залишається цілком вступ до цього союзу, та отримання найкращих гарантій безпеки, за статтею 5 Вашингтонського договору про колективну оборону [12]. Відповідно до статті 5 цього договору сторони дають згоду на те, що агресія, збройний напад вважатиметься нападом на весь альянс. Тому, відповідно, вони мають домовленості,

що в разі здійснення такого нападу кожна з держав-членів альянсу надасть фінансову та воєнну допомогу тій країні, або тим країнам, які зазнали нападу та агресії. В цьому разі, альянс одразу здійснить такі дії, які будуть вважатися потрібними. В такі міри входить застосування збройної сили, з метою відновлення і збереження безпеки [2].

Варто розуміти, що Україні зараз не тільки потребує гарантій безпеки та допомоги, але і робить вагомий внесок у європейську та євроатлантичну безпеку. В цей час, коли РФ шукає шлях для захоплення нових територій, даний внесок є безперечним. Адж, вторгнення в Україну це початковий етап для подальшого домінування на континенті, та отримання більшої впливовості в світі. Нові механізми безпеки формуються вже зараз, на основі досвіду останніх років. Але ці механізми будуть не повністю дієвими без нашої країни [12].

Висновки. Ми вважаємо, що Київський безпековий договір створений, в першу чергу, на принципі, що суверенітет України залежить, від її спроможності захищати себе в військовому плані. Це означає, що наша країна зможе боронити себе самостійно, але для цього, всі ми розуміємо, потрібні потужні Збройні Сили, в які будуть входити: новітня техніка та передові технології, кваліфіковані військові, та «бойовий моральний стан» всієї країни [14]. Для того, щоб дати нашій країні в майбутньому самостійно захищатися, потрібно зараз отримати гарантії безпеки, під якими ми зможемо розвивати свою воєнну промисловість, та давати відпір загарбникам в нинішній час. Основні напрямки нинішнього розвитку виглядають так:

- надання Україні військової допомоги без жодних обмежень щодо обсягів;
- посилення обміну інформацією від розвідки між Україною та її союзниками;
- здійснення робочої тренувальної місії військових;
- створення та розвиток сучасної воєнної промисловості [14].

Міжнародні гарантії безпеки для України є необхідними і для того, щоб економічний стан нашої країни став більш стабільним, що буде призводити до збільшення воєнного та фінансового потенціалу нашої країни. А це на пряму уде відобразатися на ході війни. В разі отримання робочих гарантій безпеки мільйони українців зможуть повернутися додому та будувати майбутнє своєї країни, що також на пряму вплине на економічний стан країни. Відповідне, та своєчасне отримання цих гарантій дозволять надіслати потужний меседж країні-агресору, що також може вплинути на хід війни.

Цей договір стане першим подібним в ХХІ столітті документом, який гарантує безпеку та механізм реалізації гарантій [11]. Такий документ стане і основою для нового безпекового порядку в Європі. Влучно зазначив Уолтер А. Кемп, старший науковий співробітник Глобальної ініціативи боротьби з транснаціональною організованою злочинністю та радник зі стратегічної політики Женевського центру політики безпеки: «У житті немає гарантій, а й у ядерний вік немає військових рішень». Діалог, дипломатія та справи – ось що має значення» [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Can the West guarantee Ukraine's long-term security? 2022. 4 October. *Atlantic Council*. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/event/can-the-west-guarantee-ukraines-long-term-security/>
2. The North Atlantic Treaty. Washington D.C. 1949. 4 April. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en
3. Kemp, Walter A. *Security through Cooperation* (Routledge New Diplomacy Studies). Routledge; 1st edition. 2021. 31 December. 128 p. URL: <https://www.amazon.com/Security-through-Cooperation-Routledge-Diplomacy/dp/1032102187?asin=1032102187&revisionId=&format=4&depth=1>
4. Андрій Єрмак та Андерс Фог Расмуссен презентують рекомендації щодо гарантій безпеки для України. 2022. 13 вересня. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/andriy-yermak-ta-anders-fog-rasmussen-prezentuyut-rekomendac-77729>
5. Безпекові гарантії для України: ОП опублікував рекомендації. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3570442-bezpekovi-garantii-dla-ukraini-op-opublikuvav-rekomendacii.html>
6. Васильєв Д. Гарантії безпеки – нова пастка чи реальна майбутня цитадель України? 2022. 15 вересня. *Українська правда*. URL: [HTTPS://WWW.PRAVDA.COM.UA/COLUMNS/2022/09/15/7367603/](https://www.prawda.com.ua/columns/2022/09/15/7367603/)
7. Виступ Президента України на загальних дебатах 77-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. 2022. 22 вересня. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zagalnih-debatah-77-yi-sesiyi-77905>
8. Гарантії безпеки для України забезпечать стабільність для усієї Європи – Андрій Єрмак та Андерс Фог Расмуссен у колонці для *The Wall Street Journal*. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/garantiyi-bezpeki-dlya-ukrayini-zabezpechat-stabilnist-usiye-78165>
9. Главі держави презентували пакет рекомендацій щодо безпекових гарантій для України, який підготувала група Єрмака-Расмуссена. 2022. 13 вересня. *Президент України*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/glavi-derzhavi-prezentovali-paket-rekomendacij-shodo-bezpeko-77737>
10. Керівник Офісу Президента України Андрій Єрмак провів онлайн-зустріч формату «Київська ініціатива». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HR9YRA0CP84>
11. Київський безпековий договір. Міжнародні гарантії безпеки для України: рекомендації. 2022. 13 вересня. *Президент України*. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/93/cf0b512b41823b01f15fa24a1325edf4_1663050954.pdf
12. Київський безпековий договір може зберегти мир у Європі на десятиліття – Єрмак. 2023. 31 січня. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3663076-kiivskij-bezpekovij-dogovir-moze-zberegti-mir-u-evropi-na-desatillitta-ermak.html>
13. Лісунова К. «Київський безпековий компакт» – у чому полягає нова ініціатива про гарантії безпеки для України? 2022. 07 жовтня. *Голос Америки*. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/kiyivskyi-bezpekoviy-kompakt-anders-fogh-rasmussen-andriy-yermak-nato-garantii-bezpeky-krainy-partnery-budapeshtsky-memorandum/6779147.html>
14. Лотоцька Н. Расмуссен пояснив, як НАТО допомагатиме Україні у разі затвердження Київського безпекового договору. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/society/2023/02/01/544379_rasmussen_poyasniv_yak_nato.html
15. Новий безпековий договір для України не буде повторенням Будапештського меморандуму – Расмуссен. *Kyiv 24*. URL: <https://24.kyiv24.news/news/noviy-bezpekoviy-dogovir-dlya-ukrayiny-ne-bude-povtorenyam-budapeshtskogo-memorandumu-rasmussen>
16. Статут ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/uncs/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
17. Расмуссен обіцяє просувати майбутній Київський безпековий документ у «важливих столицях». 2022. 13 вересня. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3570568-rasmussen-obicae-prosuhati-majbutnij-kiivskij-bezpekovij-dokument-u-vazlivih-stolicah.html>